

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum

De leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen

Een eerste scan van de literatuur

Bijlagen

De leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen

Een eerste scan van de literatuur

Bijlagen

K. Otten
V. Barsegyan
M. Maliepaard

De inhoud van dit rapport geeft niet het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weer.

Alle rapporten van het WODC zijn gratis te downloaden van [WODC Repository](#).

Inhoud

Bijlage 1	Literatuurselectie	5
Bijlage 2	Databestanden	6

Bijlage 1 Literatuurselectie

Er is al veel gepubliceerd over Oekraïense vluchtelingen, zowel binnen als buiten Nederland. Dit rapport richt zich op empirisch onderzoek naar de leefsituatie en positie van Oekraïense vluchtelingen in Nederland. De leefsituatie en positie zijn daarbij ondergebracht in tien thema's: profiel, woonsituatie, werk, financiën, gezondheid en zorg, kinderopvang, onderwijs, taalvaardigheid, sociale contacten, en verblijfsintenties. De focus ligt op Nederland, maar bevindingen worden vergeleken met omliggende EU-landen waar nuttig en mogelijk.

Het onderzoek is gericht op de ervaringen van Oekraïense vluchtelingen, en niet op die van de ontvangende bevolking. De impact van de komst van de Oekraïners op de ontvangende bevolking valt buiten het bestek van dit onderzoek. Hetzelfde geldt voor de houdingen en meningen van de ontvangende bevolking over de opvang van de Oekraïners en de oorlog in Oekraïne over het algemeen.

Veel van de gepubliceerde onderzoeken over Oekraïense vluchtelingen in Nederland komen niet terecht in wetenschappelijke tijdschriften. Het gaat vaak om grijze literatuur en rapporten die op websites worden gepubliceerd van de organisaties die het onderzoek uitvoeren. Deze literatuur komt niet altijd terecht in de wetenschappelijke of standaardzoekmachines, wat de vindbaarheid bemoeilijkt. Via het raadplegen van de kennisnetwerken binnen en buiten het WODC en literatuurlijsten uit de gevonden studies, is gepoogd om zoveel mogelijk van deze literatuur te vinden. Er valt echter niet uit te sluiten dat er studies ontbreken.

Een ander aspect van het gebruik van grijze literatuur is dat veel van de studies niet een proces van *peer review* hebben doorlopen. Dat wil zeggen, niet alle studies zijn door externe experts gecheckt op betrouwbaarheid en correctheid. De meeste studies beschreven in dit rapport zijn wel gepubliceerd door organisaties met veel ervaring en een hoge reputatie op het gebied van onderzoek.

Veel onderzoek naar Oekraïense vluchtelingen in Nederland loopt op dit moment nog. Elke maand komen er nieuwe onderzoeken uit over deze groep. Voor dit rapport konden studies meegenomen worden die uitkwamen voor 1 augustus 2023. Onderzoeken die gepubliceerd worden na deze datum zijn niet meegenomen.

Bijlage 2 Databestanden

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Alting von Geusau, 2022	Nederland	Interviews	Experts en hulpverleners van organisaties en instanties die met kinderen uit Oekraïne in aanraking komen; directeuren van scholen, medewerkers bij gemeenten en veiligheidsregio's, LOWAN, Unicef, Leger des Heils, Nidos, VluchtelingenWerk en de Raad voor de Kinderbescherming	September-november, 2022	Opvang, zorg, en onderwijs van kinderen die uit Oekraïne gevlucht zijn zonder ouders	Niet toegelicht	10 semigestructureerde interviews
Berger et al., 2022	Nederland	Interviews	Medewerkers en management van de gemeenten en veiligheidsregio's die betrokken zijn bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen	Juni-juli, 2022	De huidige situatie in Nederland, de ervaringen met de opvang; de rol van de veiligheidsregio; de rol van gemeenten, enz.	Niet toegelicht	18 interviews met 20 personen vanuit 14 verschillende veiligheidsregio's
Bonnemaijers et al., 2022	Nederland	Survey	Leraren, ondersteunend personeel, en schoolleiders	Vóór juli, 2022	Effecten van komst Oekraïense leerlingen op onderwijs, uitdagingen bij het onderwijs aan leerlingen uit Oekraïne, behoeften van onderwijs-personeel m.b.t. kennis en ondersteuning	Niet toegelicht	89 leraren, 26 ondersteunend personeel, 9 schoolleiders, 3 andere respondenten

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Brücker et al., 2022	Duitsland	Longitudinale survey, wave 1	Oekraïense staatsburgers van 18 tot 70 jaar die tussen 24 februari 2022 en 8 juni 2022 naar Duitsland zijn verhuisd en zijn geregistreerd bij de overheid	Augustus-oktober, 2022	Migratieredenen, demografie, gezondheid, onderwijs, huisvesting, blijf- en terugkeerintenties, taal, kinderopvang, werk, ondersteuning, begeleiding, sociaal contact, tevredenheid	Eerst waren de 100 gemeenten gekozen met de meeste Oekraïense vluchtelingen. Daarna werd een willekeurige steekproef gebruikt	11.225 respondenten
Buchcik et al., 2023	Duitsland	Survey	Vrouwen en mannen van 18 jaar en ouder die vóór het uitbreken van de oorlog een hoofdverblijfplaats in Oekraïne hadden en hun toevlucht zochten in Duitsland	Mei-augustus, 2022	Geestelijke gezondheid, depressie, angst, kwaliteit van leven, oorlog in Oekraïne	Online en offline verspreiding, waaronder personen benaderen in publieke plekken	304 respondenten
CBS, 2023	Nederland	Register data	Oekraïense vluchtelingen die in Nederland zijn gearriveerd vanaf 24 februari 2022 en ingeschreven staan in de BRP	Februari 2022 - mei 2023	Wonen, demografie, huishoudenssamenstelling, werk, emigratie	N.v.t.	Alle Oekraïense vluchtelingen die in Nederland zijn gearriveerd vanaf 24 februari 2022 en ingeschreven staan in de BRP
Central Statistics Office, Ireland, 2023	Ierland	Register data	Oekraïense vluchtelingen die in Ierland zijn gearriveerd vanaf 24 februari 2022 tot 6 juni 2023	Juni, 2023	Sociaal-demografische kenmerken, achtergrond, onderwijs, werk	N.v.t.	Alle Oekraïense vluchtelingen die in Ierland zijn gearriveerd tussen 24 februari 2022 en 6 juni 2023

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Chmielewska-Kalińska et al., 2022	Polen	Survey	Oekraïense vluchtelingen die in Polen zijn gearriveerd vanaf 24 februari 2022	April-mei, 2022	Sociaal-demografische kenmerken, hulp aan en van vluchtelingen, verdere plannen van vluchtelingen	Random-quota steekproefmethode	3.165 respondenten
De Gruijter et al., 2022	Rotterdam, Nederland	Interviews en survey	De interviews zijn gehouden met betrokkenen vanuit de gemeente, maatschappelijke organisaties, vluchtelingen en gastgezinnen. De survey is afgenomen onder Oekraïense vluchtelingen die werden opgevangen op cruiseschip De Volendam.	Mei-juli 2022 (interviews); April-augustus 2022 (survey)	Opvang, werk, taal, onderwijs, zorg en welzijn, particuliere opvang, voortgezet verblijf in Nederland	Verspreiding op opvanglocatie cruiseschip 'De Volendam'	22 interviews en 215 survey-respondenten
European Union Agency for Asylum (EUAA), 2022	Europa	Desk research en survey	Oekraïense vluchtelingen in EU-landen die internet gebruiken	April- augustus, 2022	Sociaalgeografische variabelen, verblijf en terugkeerintenties, woonsituatie en gezinssamenstelling	Online en offline verspreiding via het netwerk van de onderzoekers	3.932 survey respondenten
European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), 2023	Europese landen dichtbij Oekraïne	Survey	Oekraïense vluchtelingen die toegang tot internet hadden, waaronder kinderen, in tien EU-lidstaten waar grote aantallen mensen zijn geregistreerd voor tijdelijke bescherming	Augustus-september, 2022	Aankomst, huisvesting, onderwijs, werk, gezondheid, ervaringen met geweld, en toegang tot gespecialiseerde ondersteuning	Online verspreiding via sociale media en websites. Offline verspreiding via kerken, opvangcentra, enz.	14.685 respondenten

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Eurostat, 2023a	Europese landen	Register data	Mensen van 30-34 jaar in Oekraïne en andere Europese landen	2021	Hoger onderwijs per geslacht	N.v.t.	De gehele doelgroep
Eurostat, 2023b	Europese landen	Survey	Personen van 16 jaar en ouder die in een particulier huishouden wonen in Europese landen	2014-2022	Zelf ervaren gezondheid naar geslacht, leeftijd en urbanisatiegraad	Verschillenden steekproefmethoden worden gebruikt in verschillende landen: simple random sampling, stratified sampling, enz.	Verschilt per land
Fritschi et al., 2023	Zwitserland	Survey	Oekraïense vluchtelingen van 16 tot 59 jaar die in Zwitserland zijn gearriveerd in maart-juni 2022	September-oktober, 2022	Werk, taal, opleiding, gezondheid, sociale steun, motivatie voor onderwijs en werk	Gestratificeerde steekproef	1.984 respondenten
Geense et al., 2023	Nederland	Interviews	Medewerkers en management van gemeenten, veiligheidsregio's, ministeries, uitvoering, advies en maatschappelijke organisaties die betrokken zijn bij de opvang van Oekraïense vluchtelingen	Februari, 2023	De huidige opvang van vluchtelingen en asielzoekers, de problemen die nu spelen, oplossingen en verwachtingen voor de toekomst	Niet toegelicht	22 interviews
GGD GHOR, 2023a	Nederland	Desk research	Medewerkers en managers bij GGD, GHOR/Veiligheidsregio's, JGZ, IZB, PSH, GGZ, en andere maatschappelijke organisaties betrokken bij de zorg voor Oekraïense vluchtelingen	September-oktober, 2022	Fysieke en mentale gezondheid, ondersteuningsbehoefte	Niet toegelicht	227 Gemeentelijke opvanglocaties en 9.000+ Oekraïense vluchtelingen

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
GGD GHOR, 2023b	Nederland	Interviews	Medewerkers van GGD'en, GHOR-bureaus en gemeenten	April-mei, 2023	Gezondheid van, en het zorg- en ondersteuningsaanbod voor, de Oekraïense ontheemden in Nederland	Niet toegelicht	64 interviews
Haller et al., 2022	Duitsland	Survey	Mensen die zich hebben geregistreerd om Oekraïense vluchtelingen op te vangen op het web-portaal 'Unterkunft Ukraine'	Juni-juli, 2022	Profiel van verhuurders, redenen om te verhuren, ervaringen met verhuren, ondersteuningsbehoeften, evaluatie en huisvesting voor de langere termijn	De vragenlijst was gestuurd aan de deelnemers van het portaal 'Unterkunft Ukraine' en ook verspreid door de nieuwsletter van het portaal	3.251 respondenten
Inspectie van het Onderwijs, 2023	Nederland	Survey	Schoolbestuur en locatie-leiding op Tijdelijke onderwijsvoorzieningen (TOV)	Oktober 2022 - februari 2023	Onderwijs, tijdelijke onderwijsvoorzieningen, inschrijvingen, verzuim	Niet toegelicht	Schoolbestuur en locatieleiding op 49 TOVs in het primair onderwijs en 18 TOVs in het voortgezet onderwijs
IOM Poland, 2022	Polen	Survey	Volwassenen die na 24 februari 2022 de grens vanuit Oekraïne naar Polen overstaken	April-december, 2022	Behoeften en intenties	Willekeurige steekproef	7.538 respondenten
Kantar Public, 2022	Europa	Survey	Oekraïense vluchtelingen – gebruikers van Facebook en Instagram in 27 EU-landen	Ongeveer zes maanden na het uitbreken van de oorlog	Verblijfs- en doorreis-intenties, werk, woon-situatie, financiële situaties, kinderen, taal	Werving via advertenties in Facebook en Instagram	Ongeveer 8.000 respondenten

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Kantar Public, 2023	Europa	Survey, panel met twee waves	Oekraïense vluchtelingen – gebruikers van Facebook en Instagram in 27 EU-landen	Ongeveer een jaar na het uitbreken van de oorlog	Verblijfs- en doorreis-intenties, werk, woon-situatie, financiële situaties, kinderen, taal	Werving via advertenties in Facebook en Instagram	Ongeveer 8.000 respondenten (wave 1) en 1.014 van de ongeveer 8.000 (wave 2)
Kavanová et al., 2022	Tsjechië	Survey	Oekraïense vluchtelingen die in Tsjechië zijn gearriveerd na 24 februari 2022 en tot de beroepsbevolking behoren	Augustus, 2022	De werkervaringen van Oekraïense vluchtelingen in Tsjechië	Representatieve steekproef	1.590 respondenten
Kohlenberger et al., 2022	Polen en Oostenrijk	Survey	Oekraïense vluchtelingen in Kraków (Polen) en Wenen (Oostenrijk)	April-juni, 2022	Demografische kenmerken, gezondheid, onderwijs, huisvesting, blijf- en terugkeerintenties, taal, kinderopvang, werk, ondersteuning	Verspreiding op locaties waar Oekraïense vluchtelingen zich te laten registreren, documenten regelen of hulp krijgen	500 respondenten in Kraków en 1.094 in Wenen
Kool et al., 2023	Rotterdam, Nederland	Survey	Gasthuishoudens en Oekraïense gasten in Rotterdam	Februari-maart, 2023	Achtergrond gasthuishoudens waar Oekraïners verblijven, schets van de arrangement particuliere opvang, ervaring met de particuliere opvang, ondersteuning, toekomstperspectief	Brieven per post en email aan Oekraïense gasten en gasthuishoudens. Oproep via sociale media (groepen in Telegram)	79 gasthuishoudens en 78 Oekraïense gasten
Koudijs & Smal, 2022	Nederland	Interviews en focusgroepen	Vluchtelingen, Nederlandse en Oekraïense hulpverleners, organisaties die met deze groep in aanraking komen	De eerste vijf maanden na het uitbreken van de oorlog	Gezondheidsrisico's, organisatie van zorg, taal en cultuur, en psychosociaal welbevinden	Niet toegelicht	12 interviews en 3 focusgroepen

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Lafay et al., 2023	Nederland	Interviews, actieonderzoek	Oekraïense vluchtelingen in Nederland	April-oktober, 2022	Sociale contacten, werk en inkomen, huisvesting, onderwijs, zorg en welzijn, vrije tijd, taal	Niet toegelicht	20 casussen
Lankreijer et al., 2023a	Nederland	Secundaire data, vragenlijst	Nederlandse gemeenten en onderwijsaanbieders	Niet toegelicht, ergens in 2022	Taalonderwijs, onderwijsaanbod, betrokkenheid partners, financiering	Online en offline verspreiding en via netwerken van de onderzoekers	50 gemeenten en 44 onderwijsaanbieders
Lankreijer et al., 2023b	Nederland	Interviews	Stakeholders in het veld van volwasseneducatie, en gemeenten uit diverse grootteklassen	Niet toegelicht, ergens in 2022	Taalonderwijs, onderwijsaanbod, betrokkenheid partners, financiering	Niet toegelicht	21 interviews: 9 met stakeholders in het veld van volwassen-educatie en 12 met gemeenten
Opora, 2022a	Nederland	Survey	Oekraïense vluchtelingen in Nederland	November-december, 2022	Veiligheid, huisvesting, werkrechten, gezondheid, voedsel en hygiëne, familiebanden	Verspreid via meerdere kanalen, o.a. Telegram, chatgroepen, en vrijwilligersnetwerken	565 respondenten
Opora, 2022b	Nederland	Survey	Oekraïense vluchtelingen in Nederland	Juni-juli, 2022	Mentale gezondheid kinderen en volwassenen, gebruik gezondheidszorg	Niet toegelicht	1,500 respondenten
Panchenko, 2022	Duitsland	Survey, interviews	Oekraïense vluchtelingen in Duitsland	Mei-juni, 2022	Socio-demografische kenmerken, redenen om voor Duitsland te kiezen, intenties om te blijven en te vertrekken, werk	Online werving via Facebook groepen: 'Help for Ukraine in Germany', enz. Offline werving via vluchtelingenkampen en andere locaties	936 respondenten

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
Rusinovic et al., 2023	Nederland, Den Haag	Interviews	Oekraïense vluchtelingen in Den Haag, Nederland	Januari-mei, 2023	Opvang, motieven van gastgezinnen, sociale media, opleiding en arbeidsmarktpositie, kinderen	Niet toegelicht	27 Oekraïense vluchtelingen en 6 Nederlandse gastgezinnen
Schrooten et al., 2022	België	Survey	Personen die al Oekraïners hadden opgevangen of dat nog steeds deden op het moment van de bevraging in België	Juni-augustus, 2022	De motivatie om gastopvang te bieden, socio-demografische gegevens, duur van het verblijf, ondersteuning, ervaring	Online en offline verspreid met de hulp van de overheid, gemeente en maatschappelijke organisaties	653 respondenten
Shaidrova et al., 2022	Nederland	Survey, secundaire data	Oekraïense vluchtelingen in gezamenlijke chatgroepen van Telegram, WhatsApp, Viber, enz. (bijv. de gebruikers van de Central Telegram Channel – Ukrainian Diaspora The Netherlands, 11.500 deelnemers)	Gedurende twee maanden na uitbreken oorlog	Basisbehoeften, praktische zaken (bijvoorbeeld het openen van een bankrekening), onderwijs, werkgelegenheid, kinderopvang	Surveys: deelnemers van de chatgroepen. Interviews met regiocoördinatoren en verantwoordelijke afdeling leiders	20 interviews en voor survey afhankelijk van thema 93, 212, of 503 respondenten
Shaidrova et al., 2022	Nederland	Survey, interviews	Oekraïense vluchtelingen in Nederland	Juni-juli, 2022	Onderwijs, kinderen, docenten, taal, mentale welzijn	Online werving via o.a. Telegram en WhatsApp chatgroepen, tekstberichten, en email	584 Oekraïense vluchtelingen, 68 Oekraïense psychologen, 21 interviews, en 1 focusgroep
Skorobogatko & Bonnepart, 2023	Oekraïne, Nederland en het Verenigd Koninkrijk	Interviews	Oekraïense kinderen en ouders in Oekraïne, Nederland en het Verenigd Koninkrijk	Niet toegelicht	School ervaringen en tevredenheid van kinderen en ouderen	Niet toegelicht	15 interviews

Referentie	Land	Soort data	Populatie	Periode data-verzameling	Onderwerpen	Steekproefmethode	Aantal observaties
UNHCR, 2022, 2023	Europa	Longitudinale survey (4 waves), focusgroepen	Vluchtelingen uit Oekraïne die zich bij UNHCR hebben aangemeld voor (financiële) hulp of zitten in een groot online panel	Mei, 2022 - mei, 2023	Huishouden, intenties van verblijf en terugkeer en motieven daarvan	Online survey: werving via sociale media. Berichten naar de leden van het Oekraïense panel. Telefonisch: Willekeurige steekproef	Wave 1: 4.871 respondenten. Wave 2: 4.814 respondenten Wave 3: 3.907 respondenten Wave 4: 3.850 respondenten (er wordt gebruikgemaakt van 'refreshment samples')
Van Eldik et al., 2023	Nederland	Secundaire data, vragenlijst	Nederlandse gemeenten en onderwijsaanbieders	April, 2023	Taalonderwijs, onderwijsaanbod, onderwijsdeelname, betrokkenheid partners, financiering	Online en offline verspreiding en via netwerken van de onderzoekers	82 gemeenten en 47 onderwijsaanbieders

Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) is het kennisinstituut voor het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het WODC doet zelf onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek of laat dit doen door erkende instituten en universiteiten, ter ondersteuning van beleid en uitvoering.

Meer informatie:

www.wodc.nl